

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies nonus et decimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1925

Vita B. Ludovici Morbioli A. B. Baptista Mantuano

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72556)

A *Lodovici epistolae, prior quae integra est, in basilica Petroniana, altera partim in ecclesia Sanctae Mariae «delle Grazie», partim in oratorio Sanctae Annae extra civitatem, in loco dicto Barbiano (1). In catalogo reliquiarum ecclesiae Sancti Peregrini, etiam B. Ludovici nescio quales reliquiae recensentur (2).* AUCTORE H. D.

(1) MELLONI, t. c., p. 163-66. — (2) MELLONI, t. c., p. 427.

VITA B. LUDOVICI MORBIOLI

A. B. BAPTISTA MANTUANO

E *Baptistae Mantuani Operum editione Ascensiana an. 1513 (= A), collata editione Daventriensi an. 1497 (= B). Cf. Comm. praev. num. 1.*

Ad Innocentium Octavum Pontificem Maximum cultissimi viri Baptistae Mantuani Carmelitae theologi de Vita divi Lodovici Morbioli Bononiensis carmen.

Laus pontificis; Maxime pontificum, triplicem qui fronte coronam
Et duo sacrata qui geris arma manu,
Nostra tuis impar meritis facundia nondum
Ausa est in laudes solvere vela tuas.

generis nobilitas; Crescat ut interea, quaedam leviora canemus;
Parva levem faciunt ad graviora viam.
Vadat ut audaci spaciosa per aequora cursu,
Discit in exiguo currere cymba lacu.

carmen ei dedicat Non igitur praeclara tuae primordia dicam
Gentis et excelsum nobilitate genus (1);
Non patriae innumerans dotes, quae sufficit una
Classe sua toto bella movere freto.
Bella movere freto, partosque referre triumphos,
Tam valide remos tractat et arma Lygur.

15 *Adria et Adriaci meminerunt littora ponti,*
Quam gravis a Lygurum venerit urbe furor,
Cum Genuae miles terram populatus et aequor,
Oppressit Venetos obsidione lares.

20 Praetereo ingenuos mores, mentemque benignam
Aureaque aegroti munera missa mihi,
Munera quae vires instauravere caducas,
Et quibus in longos it mea vita dies.

25 Tale dedit nobis fulvo piscator in auro,
Qui trahit ex alto retia plena mari (2).
Dona laborantem, rapidoque in vortice tortam
In placidos portus restituere ratem.

30 Praetereo summum terrae caelique favorem,
Et data virtuti praemia tanta tuae.
Tu regis aeternis immensum legibus orbem,
Et premis aequali colla superba iugo.

35 Sancta procul positi subeunt tua limina reges,
Et pedibus figunt oscula prona tuis (3).
Nec tamen in tanto tibi mens inflatur honore,
Sed vehitur placida mitis habena manu.
Haec et plura suis olim memoranda diebus,
Nunc sileant citharae languida fila meae;
Nunc lege, quae tenui resides excudimus orsu
Carmina, caelestis de pietate viri.

40 De pietate viri, cuius mirabilis ardor
Rettulit in priscum tempora nostra decus.
Ipsius illustrat praesentia saecula virtus,
Et levat ex imo tempora nostra loco.

45 Occiderat nostro divum reverentia saeclo,
Nullaque divinis gratia rebus erat.
Pro pietate dolus, pro religione libido
Venerat, ex toto fugerat orbe fides.
Numina ridebant homines, vanumque putabant
Vota dare auctori religiosa suo.

50 Iste Lycaonios¹ mores (4) in pallida mittens
Tartara, virtutes in sua regna tulit.
Qualis in Habramo pietas, vel qualis in ipso
Pectore sacrifici Melchisedecis erat,

55 Talis in hoc dum vixit erat; scelus omne subegit
Victor, honestatis protulit omne genus.
Huic erat humanum superans patientia morem,
Qualis in antiquae semine gentis erat,
Qualis in Aegypti patribus, qui rura colebant
Invia, et ardenti marmora cocta die.

60 Nomen erat sacro ductum Lodovicus ab amne (5)
Mystica cum tenerum diluit unda caput.
Morbiolus vero priscae cognomine gentis
Dicitur, hac omnis cognita voce domus.

65 Protulit, et teneris puerum nutrit ab annis,
Et natale solum Felsina docta fuit.
Felsina dicta fuit sermone Bononia prisco,
Metropolis Tuscae dum regionis erat.

70 Flamminios tractus Boii tenere² coloni (6),
Ex quibus haec urbi nomina facta ferunt.

¹ Lychaonios B; Lycaonias A., — ² tenueret B.

(1) Iohannes Baptista Cybo, patria Genuensis, cardinalis tituli Sanctae Caeciliae et episcopus Amalphitanus, 29 augusti 1484 pontifex renunciatus est. — (2) Divus Petrus cum navicula, quae est nota aurei papalis. ASCENSIVS. — (3) Comm. praev. num. 6. — (4) Mores Lycaonios, id est perversos et fraudulentos, quales habuit Lycaon, Arcadius rex pessimus, hospites

suos necare solitus et ob id in lupum versus. ASCENSIVS. — (5) Ab amne sacro, id est a fonte baptismali. — (6) LIVIVS, XXXIII, 37, 3: «Inunctis exercitibus primum Boiorum agrum usque ad Felsinam oppidum populates peragraverant.» Cf. HOLDER, *Alt-Celtischer Sprachschatz*, I. v. Bononia.

Prisca

- VITA Prisca novi casus mutare vocabula possunt,
Et fieri novitas a novitate solet.
Tunitium ¹ nunc est, Byrsam dixere priores (1),
Urbs nova nunc (2), olim Parthenopea fuit; ¹³⁵ Callidus ad merces fuit, ingeniosus ad aurum,
75 Maenia quae veteri fuerant Bizantia voce
Inclita Romani nomina regis habent.
e gente obscura; Gens huius nec clara fuit, nec nominis expers,
De medio urbanae sanguine plebis erat.
Non robusta nimis, sed nec sine robore membra², ¹⁴⁰
mediae staturae fuit et forma decorus; 80 Non nimis assurgens, nec breve corpus erat ³.
Forma decens homini, coma mento et vertice ni-
Crispaque caesaries, oraque fusca parum. [gra
Iste suae nuper felicia tempora vitae
Clausit, et ad caeli limina fecit iter.
85 Ultima servivit studiis melioribus aetas
Immundas habuit prima iuventa manus.
Namque venenosi sensit contagia mundi,
Et vada lethaeae pene subivit aquae.
ab ineunte aetate Prima malis oritur circumdata moribus aetas, ¹⁵⁰
90 Et movet in mentes plurima bella novas.
Sordet, et est ingens sclerum sentina iuventus,
Nec patitur frenos, nec iuga ferre potest.
Ipsa potest toti tenebras inducere vitae,
Et vitiis canos commaculare suis.
95 Est fera, nec leges, nec publica iura veretur.
Saevit, et indomiti more superbit equi.
Est igitur primum duris arcenda lupatis ⁴
Atque gravi semper sollicitanda metu,
Ne ferat in praeceps hominem, subigenda flagellis, ¹⁶⁰
100 Excrucianda siti, conficienda fame.
Adde, quod humanum rabies temeraria Ditis
Fallit inaudita calliditate genus.
Hic iuvat inferni rivos ostendere fontis,
Qui Stygis in mundum flumina nigra ferunt. ¹⁶⁵
ambitioni, 105 Ambitiosus honos, et opes, et faeda voluptas,
Haec tria pro trino numine mundus habet,
Haec ⁵ sunt praecipites furiae, quibus utitur ardens
Orcus, et in terram seminat omne scelus.
Hic rapuit misero Saphiram cum coniuge vortex, ¹⁷⁰
110 Terraque mendaces condidit una duos.
Haec obscura pium mersit Davida vorago;
libidini, Hinc Salomon praeceps ivit in omne nephas;
Absalon elati furiis agitated honoris,
Flebile de querna fronde pependit onus. ¹⁷⁵
C 115 Haec pariunt rixas, rabidis fora litibus armant,
Haec acuunt acri Martia bella sono.
Haec adigunt duros hominem tentare labores,
Et maris et terrae sollicitare solum.
Huc humana suos vertit prudentia sensus, ¹⁸⁰
120 Huc homines curas, et sua vota ferunt.
Te quoque certarunt hi tres, Lodovico, tyranni
Perdere, et in Stygios praecipitare lacus.
Sunt maris et terrae divisa pericula nobis,
Quenque suae Syrtes et sua Scylla manet.
et avaritiae deditus fuit; 125 Illicitis virides lucris pessundedit annos,
Et vigil iniustas accumulavit opes,
Fingere, fraudari, fictos componere vultus
Doctus, et incautos illaqueare pedes.
Qualiter hiberno lupo insidiatur ovili,
130 Ad tepidum matris dum cubat agna latus,
Taliter ad nummos hic invigilabat et istud
- Eximia dignum laude putabat opus.
Mercurii tales memorant sub sidere nasci:
Versutos, duplices, foedifragosque viros.
Callidus ad merces fuit, ingeniosus ad aurum,
Nec minus in Veneris gaudia pronus erat
Talibus insidiis clausus languebat, et istis
Artibus ingenium se juvenile dedit.
Affuit indulgens summi clementia patris,
Et Stygio lapsus traxit ab amne pedem.
Saeva virum caeco febris circumdedit aestu, ¹⁸⁵
Intimaque invasit fervidus ossa calor.
gravi morbo oppressus Procubuit lecto, gemitus lamentaque **surgunt**,
Et trepidant alto saucia corda metu.
145 Arida lingua sitim patitur, suspirat anhelum
Pectus, et alternis vocibus ora gemunt.
Morte premi, venisse putat sua fata, diemque
Funeris, et vitae tempora summa suae.
Vertitur ad superos, et numina sancta precatur ¹⁹⁰
Votaque dat. Res est religio ⁶ timor.
ad Deum convertitur Sic quoque Franciscus tenebras pallentis Averni
Fugit, et est tali raptus in astra modo.
Sunt qui blanditiis, sunt qui terrore vocentur,
Et tamen hos omnes spiritus unus agit.
155 Blanditiis Simon, flammis et fulgure Paulus,
Qui fuit ex acri fulmine pulsus equo.
Aegra caro prodest animo, defuncta revixit
Mentis ab aegrotto corpore nata salus.
Mens oculos in se vertens sua vulnera vidit,
Erubuit, sordes ingemitque suas.
Aetheream pulsa vidit calligine lucem,
Et nova de caeli splenduit arce dies.
Mox furor est extinctus opum, deleta voluptas
Noxia, mundani pulsus honoris amor.
165 Ars hominem divina novum formavit, ut ipse
Ad veras patriae nos animaret opes,
Esset ut ⁷ ignavos homines qui posset ab Orco
Flectere, ad aeternae limina sancta domus;
Huius ut exemplo posset respiscere demens
Felsina, et errori ponere frena suo
Felsina quae rixis et fuso sanguine semper
Sordet et aeterna seditione fremit,
Felsina quae turget fastu distenta superbo,
Felsina avariciae luxuriaeque parens.
175 Hic tibi monstravit sanctae compendia vitae
Atque breve ad caelos insinuavit iter.
Sic Deus Albertum Drepano concessit (3), ut omnis
Insula per monitus iret et acta senis.
Illum magnus Eryx, illum Lilybaeus honorat
Et vada Messani libera facta maris.
180 Sed mihi nunc esset plectro meliore sonandum,
Nam modo virtutis singula facta canam.
Haec erat heroo res extollenda cothurno,
Nec fuit imparibus commemoranda modis.
185 Cum primum ⁸ extincto coepit respiscere mundo,
In piceam vertit tegmina prima togam.
vestem induit fuscam, Nec color artis erat, sed vellere ⁹ natus in ipso,
Qualia Carmelus tegmina verus habet (4).
dein albam Post aliquot coepit tunicis albensibus annos ¹⁹⁰
Vestiri, et cultu pauperiore tegi.
Sed neque mox abiit summam virtutis in arcem
In loca maturo se tulit alta gradu.

¹ Tunicium B. — ² (sed - membra) non imbecilla multum B. — ³ membra nec immensum nec bre-

ve corpus erat B. — ⁴ luparis B. — ⁵ haec B. — ⁶ religiosa B. — ⁷ et B. — ⁸ prius B. — ⁹ velere B.

(1) Immo vero Carthago. VERGIL., *Aen.* I. 367. — (2) Neapolis. — (3) De S. Alberto Drepanensi, *Act. SS.*, Aug. t. II, p. 215-26. Hic,

vivente Mantuano, anno 1476, sanctorum honores assecutus est. — (4) Comm. praev. num. 9.

- A Ut maiora potens sumebat robora virtus,
Sic magis in corpus durus et asper erat.
195 Arbor ut ex ima radice valentior exit,
Durior est cortex, asperiorque liber.
Haec duo crescebant pariter, surgebat in horas
Corporis asperitas cum probitate simul,
Sicut ubi aequaevae vitis coniungitur ulmo
200 Utraque certatim tollit in astra caput.
Ipse decembrales brumas, et frigora Iani,
et tenuem etiam in hieme;
In rudibus pannis simplicibusque tulit.
Calce tulit nudo gelidi grave sydus aquari,
Frigore concretis cum Padus albet aquis.
205 Calce lutum nudo, glaciemque ferebat et imbres,
Tergaque saxosi pulverulenta soli.
Forsitan obiicis nudis incedere plantis,
Qui Meroës habitant Aethiopumque domos,
Et qua Nilus agros pingui faecundat arena,
210 Qui nigro pluvias a Garamante vehit (1),
Qua vetus extruxit Babylona Semiramis urbem, 270
Tygris¹ ubi Armenias in mare volvit aquas.
Scimus, et haec illis placidi clementia caeli
B Dona locis fecit, temperiemque dedit.
215 Illic perpetuo vestitur gramine tellus,
Semper et assidui munera veris habet,
Semper alunt Arabes redolentia cinnama² campi,
Semper habet felix pinguis tura solum,
Humida semper habent tepidae sua balsama val-
220 Semper habet violas, lilia semper humus; [les,
Illic rura vides nullis albere pruinis,
Ferre licet nudos illa per arva pedes.
Nostra nimis gelidam regio declinat ad Areton,
Terraque sub sterili languet adusta gelu.
225 Nos nimium flatu Boreas infestat acuto,
Et vincunt Scythicas frigora nostra nives.
Vidimus astricto rapidissima flumina tergo
Ferre viros longis plenaque plaustra viis.
Pertulit aestivos nudato vertice soles,
230 Atque caloriferae morbida signa canis.
Vestibus attritis inopes circumdabat armos,
Qui prius ardenti murice clarus erat.
crines alii incompitos;
Impexi capiti crines, impexaque barba,
Oraque neglectae rusticitatis erant.
235 Expulit argenti zonam splendore nitentem
Funis in immunda forte repertus humo.
coniugem deserit;
Coniuge deserta viridi cui nupserat³ aevo,
Duxit ad extremam tempora casta diem.
Et quia non est fas gratis dimittere nuptam,
240 Plerique hoc illi non licuisse volunt.
Sed scelus est, homini scelus hoc impingere sanc- 300
Nam quaecumque fuit causa, pudica fuit. [to,
Sedibus incertis errans aliena subibat
Tecta, sibi propriam non tulit esse domum.
in Pauli 245 Urbe vagus, tandem Lupari intra limina Pauli (2)
Lupari do- Fecit in obscuro villa claustra loco.
mo latitat,
Nec domus ampla fuit, verum brevis, atra, latens-
Mansio, et in media vix adeunda die. [que
Legerat hoc, veteris mores imitatus Alexi,
250 Hospitium pallens, multiforemque casam.
Maesta sepulturae fuit haec pallentis imago, 310
- Sic potuit fati flebilis esse memor. VITA
Sic potuit multos animi compescere motus,
Et stimulos tali debilitare modo.
255 Hac resecare solent sancti mala gramina falce,
Et nimis ardentem mortificare focos.
Lectus humus, vel strata solo sarmenta, vel asser
Durus, et ad nudam pallia dura cutem. humi cubat
Sternebat fragilem stipulam, cum molle graba-
260 Debilibus membris posceret aegra caro. [tum
Sic cum sanus erat, sic cum languore cubabat,
Vita fuit paulum deliciosa scelus.
Cervical non mollis anas, non plumbeus anser, lapide pro
Non dedit exuto vellere tonsa pecus; cervicali
265 Sed lapis, aut rigida convulsus ab arbore truncus, utitur;
Ne premeret segni membra quiete sopor.
Longa fames macie tenues affecerat artus,
Crispabatque cavam pallida ruga cutem.
Neve famescentem caperent obsonia linguam,
Ibat in appositas multa favilla dapes.
Neve putes solitum lautis accumbere mensis,
Altius haec repetam, lucidiusque canam.
Pinguibus abstinuit, nec viscera contigit ore
Ne fieret menti seditiosa caro. carnibus abstinet,
275 Panis, poma, nuces⁴, hortensia gramina raro
Cocta, cibus lustris ista fuere tribus.
Gramina si coxit nunquam tamen unxit olivo,
Nulla dedit ventri gaudia, nulla gulae.
Squammiferum forsitan voluit si mandere piscem,
280 Torruit ardenti prandia parca foco.
Victus erat, qualem mundo primaeva recenti
Terra dedit, salso non vitata mari,
Ante ratem Noes, et fluctus ante marinos,
Quam iuga fatalis ferret in alta liquor.
285 Tunc erat agresti simplex sub cespite vita,
In lare fumoso pauperibusque casis. victu agresti usus
Tunc gula parcebat gregibus, secura cubabat
Turtur, et insidias non metuebat aper.
Si pecus occiderat senio, morsuve luporum
290 Forsan et audaci si fera capta manu,
Tergore direpto⁵ nudatis viscera costis (3)
Dilanianda⁶ feris. alitibusque dabant.
Pellibus hirsutos velabant⁷ corporis artus,
Massagetas contra, Bystoniasque nives (4). F
295 Nulla peregrino rutilabat murice lana,
Nam neque tingendi velleris usus erat. ad normam antiquorum.
Vestis erat, qualis pecori color ante fuisset;
Pastor erat gregibus concolor ipse suis.
Carica, iuglandes, communia pabula mensae,
Divitibus priscis, lactea massa favi.
Nunc autem rapidi diffusa licentia ventris
Gramen, avem, pecudes devorat atque feras.
Non mare, non tellus satis est, invaditur aër,
Praedaque victricis sunt elementa gulae.
305 Crescit aqualiculus (5), pingues lemargia (6) vultus
Pingit, et ad ventris pabula semper hiat.
Hinc Venus, et Veneris proles, et inertia surgit,
Mens hebet, ars dormit, ingeniumque labat.
Sed ne forte suo nimium de calle recedat,
310 Deserat excursus versa carina vagos.

¹ Tigris B. — ² cinnama B. — ³ (c. n.) quam duxerat B. — ⁴ nuses B. — ⁵ dirrepto B. —

⁶ dillanianda B. — ⁷ vellabant B.

(1) Garamantes, populus Libyae interioris. —
(2) Paulus Lupari, notus ex instrumento 17 augusti anni 1475. MELLONI, t. c., p. 139, n. 12. Cf. DOLFI, *Cronologia delle famiglie nobili di Bologna* (Bologna, 1670), p. 482. — (3) VERG., *Aen.* I, 211: «tergora deripiunt costis et viscera

nudant. » — (4) Bistones, populus Thraciae. —
(5) ISIDORUS, *Orig.* XI, 1, 136: «Aqualiculus... proprie porci est, hinc ad ventrem translatio.» — (6) Lemargia, id est gula et crapula. ASCENSIUS.

- VITA Summa fuit genio fraudes inferre voluptas,
 Et parco Veneres extenuare cibo.
Voluptati bellum indicit; Pocula flumen erat, liquido vel flumine Bacchus
 Debilis, et cyatho frigida vina brevi.
 315 Terra est omnipotens, fit inutilis aequore Bacchus 375
 Propterea nautis praeda iocusque fuit.
 Noctibus in lachrymas oculos, in verbera pectus
 Solvit, et admissi criminis ultor erat.
 Corde graves Christi poenasolvebat amaro,
 320 Membraque crudeli dilacerata¹ manu,
 Vincula, et innocuo currentes sanguine rivos,
 Vulnera, et in sacrum spicula fixa caput,
 Imbre graves oculos, humentem caede columnam,
 Et madidam fluidi rore cruoris humum.
 325 Raptus² imaginibus numen conceperat istis,
 Plenaque divinae pectora lucis erant.
pro pauperibus stipem erogat; imagines sculpsit; Pro miseris mendicus erat, pro paupere quaestor,
 Divitiis inopes saepe iuvabat inops.
 Languida ne fessam sopirent ocia mentem,
 330 Sculpebat facili candida signa manu.
 Effigies albo sacras signabat in osse,
 Caelestes imitans mente manuque viros.
 Ossibus illorum vultus sibi reddere mores
 Doctus, in officio sanctus utroque labor.
 335 Ne levis incautam tentaret gloria mentem,
 Suspectum armato milite clausit iter.
 Namque ea virtutum surgit de semine pestis,
 Foetus ut e pingui noxius exit humo.
 Saepius in vanas transit vindemia frondes,
 340 In lolium segetes degenerare solent.
 In vitium, nisi sit virtus abscondita, transit,
 Et spoliat mentes gloria vana pias.
 Ipsa suis igitur metuens hunc frugibus imbrem,
 Invenit facilem sedula cura modum.
plebis ludibria quaerit; 345 Nam modo per vulgus pando vectatus asello
 Ibat, et urbanae fabula plebis erat (1).
 Vimine nunc duplici compressus acumina linguae
 Per fora communis publica risus erat.
 Nunc in vincla manus mittens, ad colla capis-
 350 Effigies capti vera latronis erat. [trum, 410
 Saepe suos hostes bonus hoc stratagemate miles
 Vicit, et ex pugna saepe rediit ovans.
 Artibus his curas legi subdebat inanes,
 Ista rebellantis vincula carnis erant.
 355 Dignior est qui se, quam qui fortissima vincit
 C Oppida, nec virtus altius ire potest.
 Est hominum natura ferox et dura, leonum
 Impetus est levior, tigridis ira minor.
 Centauros, hydram, Lapithas³ Nemeaeque leonem,
 360 Cacum, et Gerionem aripedemque feram (2),
 Phlegreos, Erycem⁴ (3), volucres et Amazona for-
 Antaeum, Hesperides Oebaliosque lares [tem,
 Et geminos angues, Acheloida cornua, Troiam,
 Alcides domuit tergeminumque canem.
 365 Omnia qui domuit Veneri servivit et irae.
 Pertulit hoc nullo victus ab hoste iugum.
 Discite quos ducit per sordida lustra cupido,
 Quos vaga per parvum⁵ semita flexit iter,
 Discite quas leges honor; et quae lora voluptas
 370 Poscat, ad iniustas quod medicamen opes. 430
- Vertite per gressus hominis vestigia sancti, D
 Vos feret in mores orbita sancta pios.
 Haec mala prosperitas grandem latura procel-
 Ducit ad ignoti stagna vadosa freti. [lam
 Flectite vela citi⁶, loca iam male tuta videntur,
 Excitat iratos Scylla propinqua canes.
 Sancta per hunc sacri crevit reverentia cultus, SS. Sacra-
 Et pietas miro floruit aucta modo. menti
 Namque⁷ saluferi corpus venerabile Christi cultum
 380 Exigua vetuit religione coli.
 Candida solenni celebrentur ut orgia ritu,
 Instituit taedas, multiplicesque focos.
 Ardentes statuit lichnos⁸ altaria circum, instructis
 Ut sacer accenso luceat igne locus (4). luminibus
 385 Summa Dei claram poscit sibi gloria lucem, auget;
 Flamma Deo debet caelitisque dari.
 Sicut enim tristi nox est aeterna sub Orco,
 Perpetuam caeli sic habet aula diem.
 Taliter immensos superum testamur honores,
 390 Nec minimum lux est religionis opus.
 Ardentes pedibus nudis orabat ad aras,
 Ipsa premens nudo marmora nuda pede. E
 Interea tremulo torpebant frigore membra
 Et sensim penetrans ibat in ossa rigor.
 395 Fervida divino virtus accensa calore,
 Durabat nullo diminuenda gelu.
 Illecebras vitae molles Deus odit, Olympi
 Clausa voluptati desidiaequae domus.
 Sicut in ardenti Phoenix se collocat igne,
 400 Ut reparet vitae tempora longa suae,
 Sic meditans longos caeli Ludovicus honores,
 Omne laboriferum sponte subivit opus.
 Nec tantum⁹ exemplo, verum et sermone vocabat rudes
 Ad superum turbas limina sancta rudes. docet;
 405 Undique vicinas studuit documenta per urbes
 Spargere, et extinctam vivificare fidem.
 Id Mutinae pubes mementi, Lepidique propinqua
 Maenia (5) et agrestes culta per arva casae,
 Et nova quae niveis albet Ferraria muris,
 410 Et senior vitreo Mantua cincta lacu.
 Romanis aquilae ducibus vexilla; sed isti
 Christus in albenti sindone pictus erat.
 Hoc insigne manu per rura ferebat et urbes, vexillum
 Sola docens magni castra sequenda Dei. defert;
 415 Discite quas curas, quantos conceperat ignes,
 Quantus in accenso pectore fervor erat.
 Quo studio, quali Christum retinebat amore,
 Sancta fides animo robora quanta dabat.
 Artibus his animos resides, et surda movebat
 420 Pectora et ad caeli numina calcar erat.
 Et melior nolens aliis maiore putari,
 Saepe aliquod finxit desipientis opus.
 Namque⁷ sacerdotum sacros ambivit honores,
 Et tumido fastu se simulavit agi (6).
 425 Non tamen austerarum summo de culmine vitae
 Decidit, angustum continuavit iter.
 Iamque instare videns supremarum tempora vitae, mortem
 Lactus ad aeternas corda levabat opes. lactus
 Cantat et ingratos vitae finire labores opperitur;
 Gestit, ut ad mortis limina venit holor (7).

¹ dilacerata B. — ² captus B. — ³ Lapithas B.
 — ⁴ Ericem B. — ⁵ pravum B. — ⁶ ciri B.

— ⁷ nanque B. — ⁸ lichmos B. — ⁹ tantam B.

(1) Comm. praev. num. 10. — (2) Cf. VERG., Aen. VI, 802. — (3) Cf. VERG., Aen. V, 402, 412, cet. — (4) Ritus a B. Ludovico institutus in ecclesia Bononiensi perdurasse testatur MELLONI, t. c., p. 142. — (5) Regium Lepidum, nunc Reg-

gio Emilia. — (6) « Visus est nimium cupere sacros honores sacerdotum id est aut fieri sacerdos aut venerari (sic) tanquam sacerdos et simulavit se impelli ambitione. » ASCENSUS. — (7) Seu cycnus. VERG., Aen. XI, 58; Ecl. IX, 36.

- A Praemia conspiciens longi sudoris arator,
Gaudet frugiferae messis adesse diem.
Sic alacris nostro fugiens Lodovicus ab orbe,
Id sibi iucundum significavit iter.
435 Anxia corda premens vitae iam limina morbus
Ceperat, et fato callis apertus erat.
Cum domus aegrotum miserans tellure iacentem 470
Membra dedit molli iam moribunda thoro.
solatia Non potuit plumas, nec lignea stragula ferre,
recusat; 440 Sed reptans gelidam corpore pressit humum,
Corpus, ait, terra est, humili date corpora terrae,
In sua felici mens eat astra pede.
sacra- Post sacros fidei ritus de more peractos,
mentis Mens abiit putri dissociata luto.
munitur; 445 Febris, et exiliens late de naribus humor
Sanguineus, maestae causa fuere necis.
Extinctum tumulo solenni funere corpus
Redditur, et celebri condita busta loco.
mortem Singula tractanti nulla ratione tacendum
praedieit; 450 Quod propriam multo viderat ante necem.
Vidit, et ante novem dixit sua funera menses,
Et sibi supremam non procul esse diem.
et medico- Mens pia subsidium medicae sibi noluit artis
rum artem More Agathes ¹ soli fidere docta Deo (1).
respuit. 455 Frigus et hibernum tolerat sine crinibus imbrem
Arbor, et exuto corpore nuda tremit.
Ast ubi clausa tepens per rura favonius intrat,
Incipit albenti luxuriare coma.
Humida per ligni graciles alimonia venas
460 Serpit, et imbibitus suscitatur ossa calor.
Purpureum miscet frondis cum flore decorem,
Et parit ornatus multi coloris opes.
Taliter hic iacuit plures inglorius annos,
Et tulit immensum vilis et aeger onus.
- VITA
465 Sed modo caelestem post funera sumptus in
Gliscit, et aeterna fertilitate viret. [aulam.
Sic quoque defunctum post debita saecula corpus
Surget, et antiqua vestiet ossa cute.
Tunc iterum notos animus labetur in artus,
Altaque terrestri vadet in astra pede.
Nona pruinosi iam lux erat orta novembris.
Cum levis ad patrem se tulit umbra suum.
Lustra decem vitae, binosque peregerat annos,
Haec fuit humanae meta suprema viae.
475 Ante fores Petri gelidam conversus in arcton,
Est locus antiquae religionis opus.
Hic iacuit primum, post sex a funere menses
Erutus, et magna conditus aede fuit.
Hic nova concursu fiunt miracula magno,
480 Votaque dat sacro Felsina tota loco.
Qui venit aegrotans, redit ad sua limina liber,
Et miseros homines ossa sepulta iuvant.
Loripedes, oculis capti, nodisque podagrae
Divinam illabi testificantur opem.
485 Summa virum probitas, simul et miracula sanc-
Esse probant, fidei si sit habenda fides. [tum
Magne pater, qui res hominum specularis ab alto
Vertice, consultes iudiciumque feras.
Nam nihil audendum temere, nec dicere sanctos
490 Convenit, assensum ² numinis ante tui.
Si tamen hunc liceat caelestibus addere divis,
Surgeret aetatis gloria summa tuae.
Sit tibi prosperitas, te Nestoris atque Sibyllae
Saecula in aeterni nectaris arva ferant.
495 Hactenus haec, olim cum nos donaveris urbe
Romulea (2), plectro te meliore canam.
- In eccle-*
siam ca-
thedralem
translatio.
Miraculis
clarescere
incipit.
Poeta inter
sanctos
locum ei
auguratur

¹ Agates B. — ² ascensum B.(1) Medicam opem refugit S. Agatha, *Act. SS.*, Febr. t. I, p. 617.— (2) *Comm. praev. num. 1.*

C

DE B. GRATIA

LAICO PROFESSO ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI
PROPE VENETIAS

F

ANNO 1508

COMMENTARIUS PRAEVIUS

H. D.

In monas-
terio
Sancti
Christo-
phori
prope
Venetias

1. Gemina erat incunte saeculo elapso in stagno Veneto insula, medio Venetias inter et Murianum itinere, quarum altera insignis erat monasterio Sancti Michaelis Ordinis Camaldulensis (1), altera monasterio Sancti Christophori de Pace dicto, quod fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini Congregationis de Monte Orthono incolebant (2). Anno autem 1810 monasterium cum ecclesia Sanc-

ti Christophori solo aequata sunt, et locus coemeterio publico destinatus. Quod cum angustius censeretur, completo canali exiguo quo a vicina insula dividebatur, e duabus una facta est cui Sancti Michaelis nomen inhaesit (3). Ecclesiae formam laudarunt qui eam oculis conspexerunt; addunt etiam nullum in ea splendidius ornamentum fuisse sacris B. Gratiae confessoris, qui in coe-

(1) Flaminius CORNELIUS, *Ecclesiae Torcellanae antiquis monumentis illustratae*, t. III (Venetiis, 1749), p. 3-91. — (2) *Id.*, *Ecclesiae Novembris Tomus IV.*Venetae, antiquis monumentis illustratae, t. I (Venetiis 1749), p. 255-78. — (3) Venezia e le sue lagune, t. II, 2 (Venezia, 1847), p. 502-503.
38 -nobio